

اصلاح رفتار رانندگان متخلف

دکتر احمد سوری

سرشناسه: سوری، احمد، ۱۳۵۰ -

عنوان و نام پدیدآور: اصلاح رفتار رانندگان متخلف / احمد سوری.

مشخصات نشر تهران: دانشگاه علوم انتظامی ناجا، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۲۵۳ ص. مصور (رنگی)، جدول، نمودار

شابک: ۵۰۰۰۰ ریال: ۹-۷۹-۵۷۰۵-۶۰۰-۹۷۸

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۳۷-۲۴۷.

موضوع: رانندگان - اخلاق حرفه ای

موضوع: رانندگی - بهداشت

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی ناجا

رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ۶ الف س / ۱۵۲/۳ TL

رده بندی دیویی: ۱۹ / ۲۸۳ / ۶۲۹

شماره کتاب شناس ملی: ۲۴۶۹۲۷۵

تاریخ درخواست: ۱۳۹۰ / ۰۶ / ۱۳

تاریخ پاسخگویی: ۱۳۹۰ / ۰۶ / ۲۱

کد پیگیری: ۲۴۶۸۹۹۶

اصلاح رفتار رانندگان متخلف

دکتر احمد سوری

ناشر: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی

ویراستار علمی: دکتر علیرضا اسماعیلی

ویراستار ادبی: قربانعلی حیدری

صفحه آرا: م. حمیدی

طراح جلد: محمد مظاهری

چاپ اول: تابستان ۹۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و انتشارات راه فردا

نشانی دانشگاه تهران اتوبان شهید همت غربی - دانشگاه علوم انتظامی ۴۸۹۳۱۴۸۷

نشانی فروشگاه: تهران خیابان انقلاب نرسیده به خیابان فلسطین پلاک ۱۱۱۲ تلفن ۶۶۴۷۷۹۷۶

فهرست عناوین

پیشگفتار	۹
فصل اول: تبیین رانندگی در نظریه‌های یادگیری	
مقدمه	۱۶
یادگیری	۱۷
تبیین رانندگی در دیدگاه‌های مختلف	۱۹
(۱) تبیین رانندگی در دیدگاه رفتارگرایی	۱۹
(۲) تبیین رانندگی در دیدگاه شناخت‌گرایی	۲۵
(۳) تبیین رانندگی در دیدگاه شناخت - اجتماعی	۳۸
خودارزیابی	۵۳
فصل دوم: شناخت شخصیت رانندگان مختلف	
مقدمه	۵۶
اختلالات روانی و تخلفات رانندگی	۵۸
اختلالات شخصیتی و رفتار رانندگی	۶۰
اختلال شخصیت ضد اجتماعی و تخلف از رانندگی	۶۵
اختلال شخصیت مرزی و تخلف از رانندگی	۶۷
اختلال شخصیت هیستریانیک و تخلف از رانندگی	۷۰
اختلال شخصیت خودشیفته و تخلف از رانندگی	۷۱
شخصیت سانحه‌پذیر و تخلف از رانندگی	۷۳
اختلال شخصیت وسواسی و تخلف از رانندگی	۷۴
سایر اختلالات مرتبط با تخلفات رانندگی	۷۵

۷۵	 (۱) اختلال کنترل تکانه و سازگاری
۷۶	 (۲) اختلال بیش فعالی نقص توجه
۷۹	 برخی ویژگی های شخصیتی مداخله گر در تخلفات رانندگی
۸۰	 (۱) هیجان خواهی و تخلف رانندگی
۸۴	 (۲) برونگرایی و تخلف رانندگی
۸۵	 (۳) تیپ شخصیتی A و تخلف رانندگی
۸۵	 شناسایی افراد دارای اختلال روانی
۸۷	 خودارزیابی
	فصل سوم: ارتباط مؤثر در فرایند تغییر و اصلاح رفتار رانندگان
۹۰	 مقدمه
۹۳	 ارتباط
۹۴	 فرایند ارتباط
۱۰۰	 ارتباط کلامی
۱۰۱	 سؤال کردن
۱۰۳	 توضیح دادن
۱۰۵	 ارتباط غیرکلامی
۱۰۶	 گوش دادن
۱۰۹	 حرکات دست
۱۱۰	 نگاه کردن
۱۱۱	 فاصله
۱۱۲	 چهره
۱۱۳	 صدا

۱۱۳	ارتباط مؤثر بر مبنای تحلیل رفتار متقابل
۱۲۱	برخی ویژگی‌های مداخله گر در ارتباط مؤثر
۱۲۱	(۱) نشاط و شادابی
۱۲۱	(۲) احساس خودکارآمدی
۱۲۳	(۳) عزت نفس
۱۲۳	(۴) جرأت ورزی
۱۲۸	(۵) مهارت خودآگاهی
۱۲۹	سایر توصیه‌ها برای ارتباط مؤثر
۱۳۰	خودارزیابی مهارت های ارتباطی
	فصل چهارم: پرخاشگری رانندگی (پیش بینی و کنترل موقعیت)
۱۳۶	مقدمه
۱۳۹	پرخاشگری و رفتار ناایمنی در ترافیک
۱۴۰	علل پرخاشگری در رانندگی
۱۴۰	(۱) ناکامی
۱۴۱	(۲) استرس‌های ناشی از رانندگی و بروز رفتار پرخاشگرانه
۱۴۶	(۳) مشاهده رفتار پرخاشگرانه
۱۴۶	(۴) تقویت کننده‌های محیطی
۱۴۷	(۵) عوامل جمعیت شناختی
۱۴۸	(۶) عوامل شخصیتی
۱۴۹	(۷) عوامل محیطی
۱۵۰	پیش بینی‌های رفتار پرخاشگری رانندگی
۱۵۲	تنظیم رفتار در مقابل راننده پرخاشگر

۱۵۳	پیشگیری از پرخاشگری و اصلاح رفتار رانندگان پرخاشگر
۱۶۱	پیشرفت تکنولوژی و مدیریت رفتار رانندگی
	فصل پنجم: تکنیک‌های کاربردی تغییر و اصلاح رفتار رانندگان متخلف
۱۶۶	مقدمه
۱۶۷	انواع رفتار
۱۷۱	طبقه‌بندی رفتار رانندگی
۱۷۱	سه حوزه از رفتار رانندگی
۱۸۰	تغییر و اصلاح رفتار
۱۸۲	مدیریت رفتار و تغییر اصلاح رفتار
۱۸۳	تکنیک‌های کاربردی تغییر و اصلاح رفتار رانندگان متخلف
۱۸۵	(۱) روش‌های افزایش نیرومندی رفتار مطلوب موجود در رانندگی
۱۹۲	(۲) روش‌های نگهداری رفتار مطلوب در رانندگی
۱۹۴	(۳) روش‌های کاهش رفتارهای نامطلوب در رانندگی
۱۹۵	الف) شیوه‌های مثبت
۱۹۶	ب) شیوه‌های منفی
۱۹۶	(۱) خاموشی
۱۹۷	(۲) محروم‌سازی
۱۹۹	(۳) جریمه کردن
۲۰۰	ملاحظات اساسی در جریمه
۲۰۱	(۴) جبران کردن
۲۰۲	تنبیه: پیامدها و شرایط آن
۲۰۷	(۴) روش‌های ایجاد رفتار مطلوب جدید در رانندگی

۲۰۷	 (۱) الگوبرداری
۲۱۰	 (۲) شکل‌دهی
۲۱۱	 (۳) زنجیره سازی
۲۱۱	 توصیه‌های کاربردی
۲۱۵	 خودارزیابی

فصل ششم آموزش مؤثر مهارت رانندگی

۲۲۰	 مقدمه
۲۲۳	 آموزش راننده
۲۲۵	 الگوهای آموزشی
۲۲۸	 برنامه آموزش روان شناسی رانندگی در یک الگوی جدید
۲۳۳	 نقش والدین در آموزش
۲۳۵	 توصیه‌هایی بر آموزش مؤثر رانندگی
۲۳۷	 منابع

فهرست جدول‌ها

۱۱۰	جدول (۳-۱) تفسیر حرکات دست در ارتباط غیرکلامی
۱۲۰	جدول (۳-۲) پنجره نگاه افراد
۱۶۹	جدول (۵-۱) برخی از پیاپی‌های احتمالی در رانندگی نابهنجار
۱۷۵	جدول (۵-۲) مصادیق مهارت‌ها در سطوح سه گانه رانندگی
۱۷۵	جدول (۵-۳) مصادیق خطاها در سطوح سه گانه رانندگی
۱۷۶	جدول (۵-۴) طبقه بندی رفتار راننده
۱۷۷	جدول (۵-۵) منطقه رفتاری رانندگی
۱۷۸	جدول (۵-۶) دو مرحله از طرح رانندگی
۲۲۵	جدول (۶-۱) الگوهای آموزش رانندگی در نیروژ، ریسمارک و سلوبرگ،
	۲۰۰۶

فهرست نمودارها

۲۱	نمودار (۱-۱) شرطی شدن سطح بالاتر
۲۲	نمودار (۱-۲) یادگیری رانندگی از دیدگاه شرطی سازی وسیله ای
۳۱	نمودار (۱-۳) مراحل بخاطر سپاری محرک های بیرونی
۳۵	نمودار (۱-۴) یادگیری رانندگی از طریق جذب و انطباق
۳۷	نمودار (۱-۵) فضای زندگی حاکم بر رفتار رانندگان
۴۷	نمودار (۱-۶) الگوی تعیین گری متقابل بر حسب نظریه بندورا
۵۱	نمودار (۱-۷) الگویی از یادگیری خودتنظیمی
۱۱۵	نمودار (۳-۱) حالات نفسانی انسان در تعاملات بین فردی
۱۲۷	نمودار (۳-۲) انواع واکنش های تعاملی پلیس در مقابل رفتار تخلف

- نمودار (۱-۴) سطوح تأثیر عواطف منفی ۱۳۹
- نمودار (۲-۴) الگوی صحیح اصلاح رفتار راننده پرخاشگر ۱۶۴
- نمودار (۱-۵) نمونه‌های پیشایند، رفتار و پایاند در رانندگی ۱۷۰
- نمودار (۲-۵) نقش تقویت کننده‌ها در نیرومندی رفتار مطلوب رانندگی ۱۹۲

سخن ناشر

کسب علم و دانش و تلاش برای بهره‌گیری از علوم جدید و بومی‌سازی آن برای رفع نیازهای علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به منظور اعتلای اقتدار امت اسلامی از توصیه‌های مهم اسلام است. علوم پلیسی که همگام با پیشرفت بسیاری از علوم محض و تلفیق آنها با یکدیگر، روز به روز نو می‌شود و مرزهایی تازه از دانش می‌سازد، از جمله علوم است که درخت آن در کشورمان در حال رشد و نمو و ثمر دادن است. تالیف آثار علمی برجسته و معتبر و اشاعه مفاهیم آنها از جمله رهیافت‌های کارآمد و اثربخش است که می‌توان در سایه آن بستری مناسب برای بهره‌گیری از تجربه‌های ارزشمند و دانش بومی نخبگان و کارشناسان علوم پلیسی در کشورمان ساخت. بدیهی است اندیشمندان، خبرگان و کارشناسان امور پلیسی داخلی می‌توانند با تلفیق همگن تجربه‌های خود با علوم و تجربه‌های کارشناسان علوم پلیسی دیگر کشورها باعث پیشبرد دانش پلیسی در کشور شوند. امید است با نشر آثار تالیفی از این دست، گامی هرچند کوچک در این مسیر بلند برداریم و نویسندگان، محققان، کارشناسان و استادان را برانگیزانیم تا تجربه‌ها و توان علمی خود را متبلور کنند و اشاعه دهند.

معاونت پژوهش دانشگاه علوم انتظامی

پیشگفتار مؤلف

موضوع ترافیک و حمل و نقل، یکی از مسائل اساسی جوامع بشری است که لازم است متخصصان و محققان از زاویه های مختلف به آن بپردازند. در این میان، نقش عوامل انسانی در تسهیل عبور و مرور یا، تصادفات و ناهنجاری های ترافیکی، بیش از سایر عوامل است که در شرایط کنونی جامعه باید به آن توجه جدی شود. پلیس راهنمایی و رانندگی نیروی انتظامی، به عنوان متولی اصلی این مسئله در سال های اخیر شایستگی های بسیار زیادی از خود نشان داده است که اگر منصفانه به عملکرد آن توجه کنیم، می بینیم که این عملکرد بهتر از گذشته بوده است، به گونه ای که کاهش تقریبی ۴۰۰۰ نفری مرگباران رانندگی در سال های ۸۸-۱۳۸۵ گواه این امر است. علاوه بر آن، در سال های اخیر روابط مؤثر، منزلت اجتماعی، کارایی و تخصص، توانمندی ها و مهارت های اجتماعی و روان شناختی پلیس رشد قابل توجهی داشته است. امروزه پلیس، به ویژه پلیس راهنمایی و رانندگی، فردی راهنما، مشاور و هدایت گر تلقی می شود که بیش از پیش نسبت به نقش راهنمایی خود تأکید دارد و می داند که این نقش در بهبود روابط با آحاد جامعه، فرهنگ سازی و آموزش مؤثر رفتار شهروندی، تقویت سرمایه های اجتماعی و جلب مشارکت مردمی قابل رشد است. از طرفی دیگر، مردم جامعه که دریافته اند پلیس راهنمایی و رانندگی هدفی جز خدمت و حفاظت از جان و مال مردم ندارد، به توصیه ها و راهنمایی های او به عنوان یک متخصص همانند یک مشاور یا پزشک جامعه عمل می پوشانند. در این میان، عده ای نیز وجود دارند که در تمام زمینه های اجتماعی به ویژه رفتارهای ترافیکی عملکرد مناسب و سازگارانه ای ندارند. در این شرایط، پلیس می بایست ضمن شناخت این عده، روش و تکنیک های خاصی را برای راهنمایی و

اصلاح آنها به کار گیرد. البته باید یادآوری شود که زمانی فردی به عنوان متخلف محسوب می‌شود که عمل وی عمدی و مستمر باشد.

بر این اساس، مجموعه حاضر در راستای ارائه تکنیک‌های کاربردی برای پلیس راهنمایی و رانندگی تدوین شده و لازم است به چند نکته در این زمینه اشاره شود:

۱. در ارائه مطالب، ضمن اختصارگویی سعی شده از ارائه مفاهیم، نظریه‌ها و اصطلاحات تخصصی پرهیز شود تا مطالب با زبانی ساده برای همه مخاطبان قابل درک باشد.

۲. از ویژگی‌های عمده کتاب حاضر، امکان به کار بستن مطالب آن در صحنه عمل است، زیرا فقط به مواردی اشاره شده است که در محیط کاری کاربرد دارند.

۳. در پایان برخی فصل‌ها خودارزیابی آمده است که با سنجش میزان هر شاخص یا سؤال می‌توان نسبت به تقویت دانش یا مهارت اقدام کرد.

۴. تاکنون کتابی با این عنوان در کشور ما به چاپ نرسیده است. بنابراین، مجموعه حاضر خالی از اشکال نبوده و امید است همکاران، استادان و دانش پژوهان با ارائه نظرات و راهنمایی‌های خود ما را به ارائه بهتر آن در چاپ‌های بعدی کمک کنند.

مجموعه حاضر در شش فصل تهیه و تدوین شده است. فصل اول، به منظور آشنایی خوانندگان با نظریه‌های یادگیری - که زیر بنای تکنیک‌های تغییر و اصلاح رفتار هستند - اختصاص یافته است. در این فصل، سعی شده که مطابق هر نظریه رفتار رانندگی تبیین و تشریح شود. فصل دوم، به موضوع شناخت شخصیت رانندگان مختلف به عنوان مقدمه‌ای برای تغییر و اصلاح رفتار آنان پرداخته است. در این فصل، برخی الگوهای شخصیت نابهنجار که در رانندگی مشکل آفرین هستند، به

طور اختصار ارائه شده است. در فصل سوم، موضوع ارتباط مؤثر که به عنوان پیش نیاز راهنمایی و اصلاح رفتار افراد تلقی می‌شود، آمده است. یکی از موضوعات بسیار مهم در رانندگی، مسئله پرخاشگری است که بنا به ماهیت کتاب، فصل چهارم به این موضوع اختصاص یافته است. در فصل پنجم ضمن توضیح رفتار، به ویژه رفتار رانندگی، گزینه‌ای قابل کاربست از تکنیک‌های تغییر و اصلاح رفتار آمده است. با توجه به اهمیت مقوله آموزش، در فصل پایانی کتاب به موضوع آموزش رانندگی پرداخته شده است.

دکتر احمد سوری

بهار ۱۳۹۰